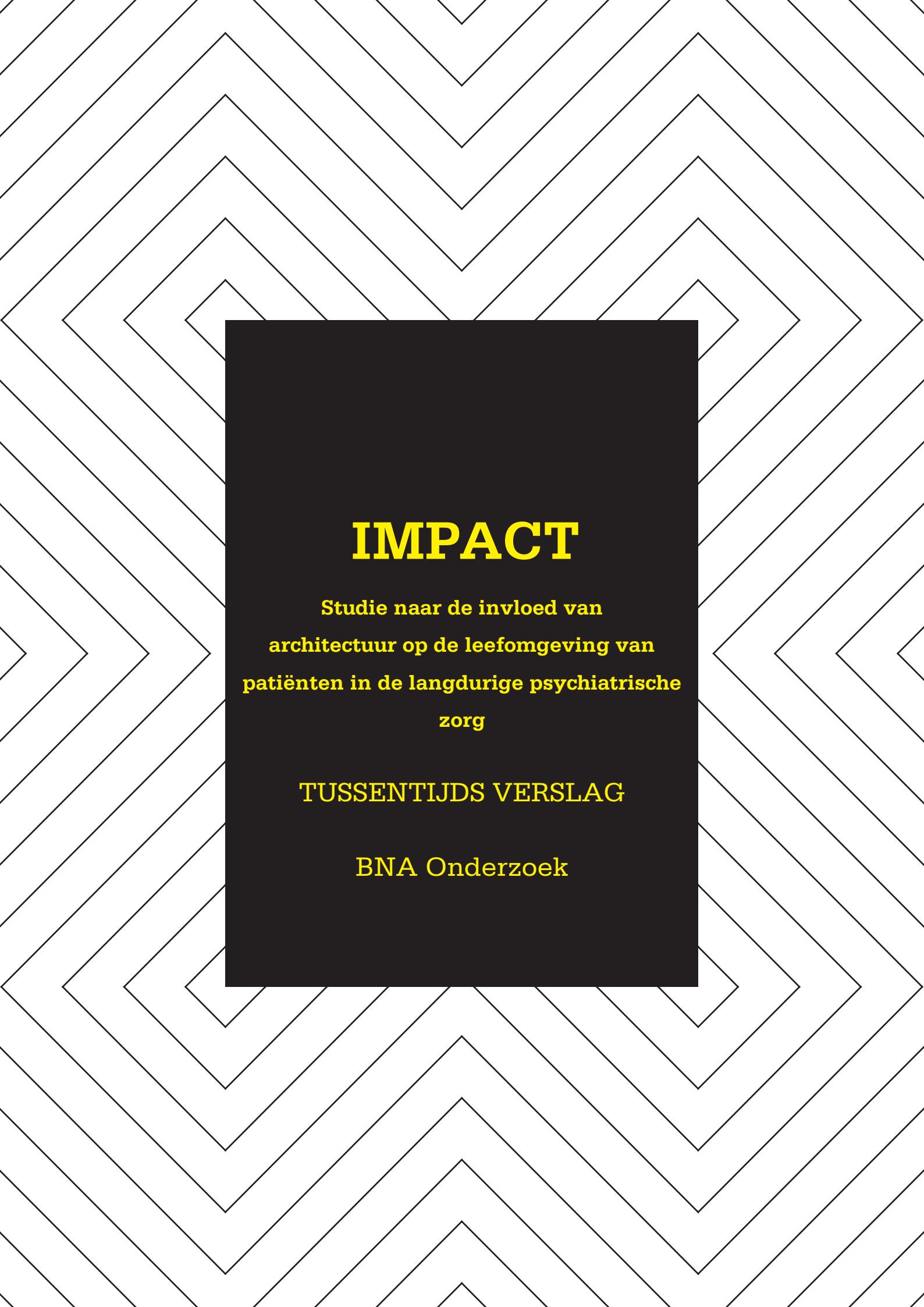

IMPACT

**Studie naar de invloed van
architectuur op de leefomgeving van
patiënten in de langdurige psychiatrische
zorg**

TUSSENTIJD'S VERSLAG

BNA Onderzoek

OPZET VAN DEZE BROCHURE

Van Aken Architecten heeft een concept-ontwerpinstrument ontwikkeld, dat moet helpen de leefomgeving van patiënten in de GGZ op een optimale manier vorm te geven. De centrale vraag is: welke leefomgeving/huisvesting komt het meest tegemoet aan de behoeften en mogelijkheden van chronische cliënten die (langdurig) zijn aangewezen op intramurale zorg?

In samenwerking met BNA Onderzoek wordt er gekeken of dit concept-instrument kan worden doorontwikkeld naar een volwaardige versie. Hiervoor is een studietraject met collega-architecten opgezet en is een expertteam uitgenodigd te helpen het instrument te professionaliseren.

De volgende experts hadden zitting in de klankbordgroep:

- Wouter Kusters, filosoof, auteur en ex-cliënt
- Petra van der Schaaf, onderzoeker bij TNO
- Fiona de Vos, omgevingspsycholoog
- Eric Huijten, architect en lid programmateam BNA Onderzoek

In het kader van een studietraject is er door zes interdisciplinaire teams (samengesteld uit architecten, vertegenwoordigers van cliëntenraden, psychologen en mensen betrokken bij huisvestingsvraagstukken binnen de GGZ) van november 2011 tot maart 2012 gewerkt met het concept-instrument. Het instrument werd gebruikt in gesprekken met cliënten en zorginstellingen en werd toegepast in een ontwerp voor een concrete locatie.

In deze brochure worden de werktrajecten kort besproken. Het is een momentopname, geen definitief product. De vraag aan de deelnemers was het IMPACT-instrument te testen. Dit is - mede door de samenstelling van de teams - op hele verschillende manieren verlopen. Sommige teams hebben veel tijd geïnvesteerd in het vaststellen van een zorgvisie en hebben daardoor weinig tijd gevonden om de ontwerpen uit te werken. Andere teams konden niet uit de voeten met de uitgebreide invullijsten die het concept-instrument voorschrijft. Kortom: Dit verslag documenteert een verkenningsfase en geeft een kijkje in de keuken.

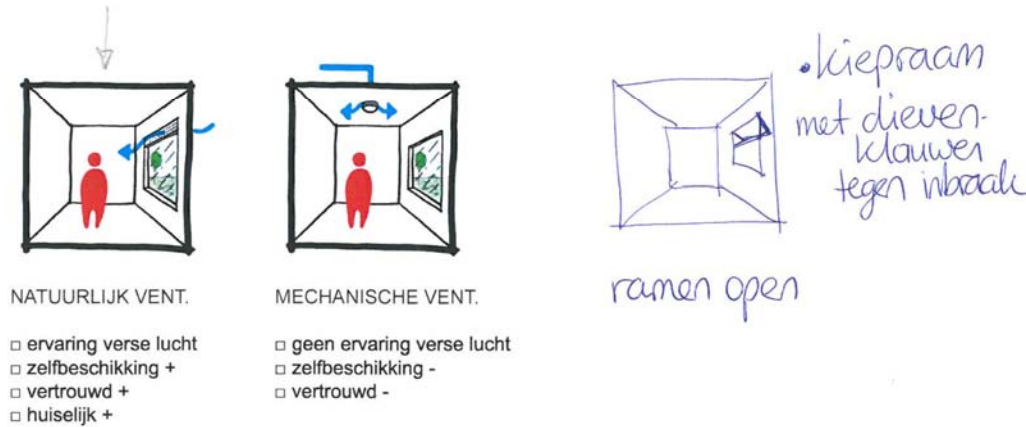
Conclusies uit deze studie waren: Het IMPACT-instrument ondersteunt wel degelijk de communicatie tussen ontwerpers, zorginstellingen en cliënten en kan helpen heel snel een gezamenlijke taal te vinden, beslissingen te nemen en tot een goed plan te komen.

Er wordt dan momenteel ook toegewerkt naar een verbeterde versie van het instrument, die breed kan worden ingezet door architecten en opdrachtgevers in de GGZ. Na verwachting is dit definitieve instrument eind 2012 gereed.

GREINER VAN GOOR HUIJTEN ARCHITECTEN I.S.M. GGZ DELFLAND

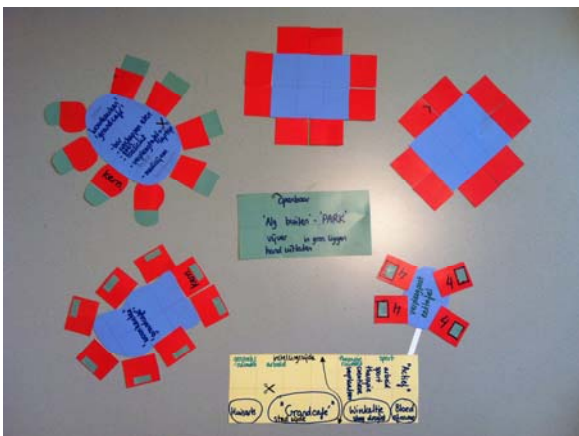
Het team kon door met de icoontjes van het IMPACT instrument te werken snel en efficiënt overleggen met cliënten en zorginstelling. Het gesprek was gelijkwaardig en abstracte thema's zoals kleur, akoestiek, ventilatie en beleving kwamen in een vroeg stadium aan bod.

10. Het binnenklimaat, ventilatie en spui.

De icoontjes maken snel en beeldend inzichtelijk wat keuzes betekenen. Her en der aangevuld door de teamleden.

De eigen kern is vergelijkbaar met een eigen huis. De cliënt kan er tv-kijken, slapen, bezoek ontvangen en internetten, muziek luisteren, koken, roken. Het verplegend personeel zit in de gemeenschappelijke woonkeuken die tevens de ontmoetingsplek is. De groepsgrootte is 8. De cliënt kan het interieur van zijn kamer zelf kiezen uit een voorgeselecteerde GGZ-Ikea-gids. De cliënt heeft een eigen voordeur (via de eigen patio) en kan het terrein op als zijn/haar gezondheidssituatie dat toelaat.

Afbeelding links: werken met de knipvellen

Afbeelding rechts: de kern

8 kernen rond gemeenschappelijke woonkeuken

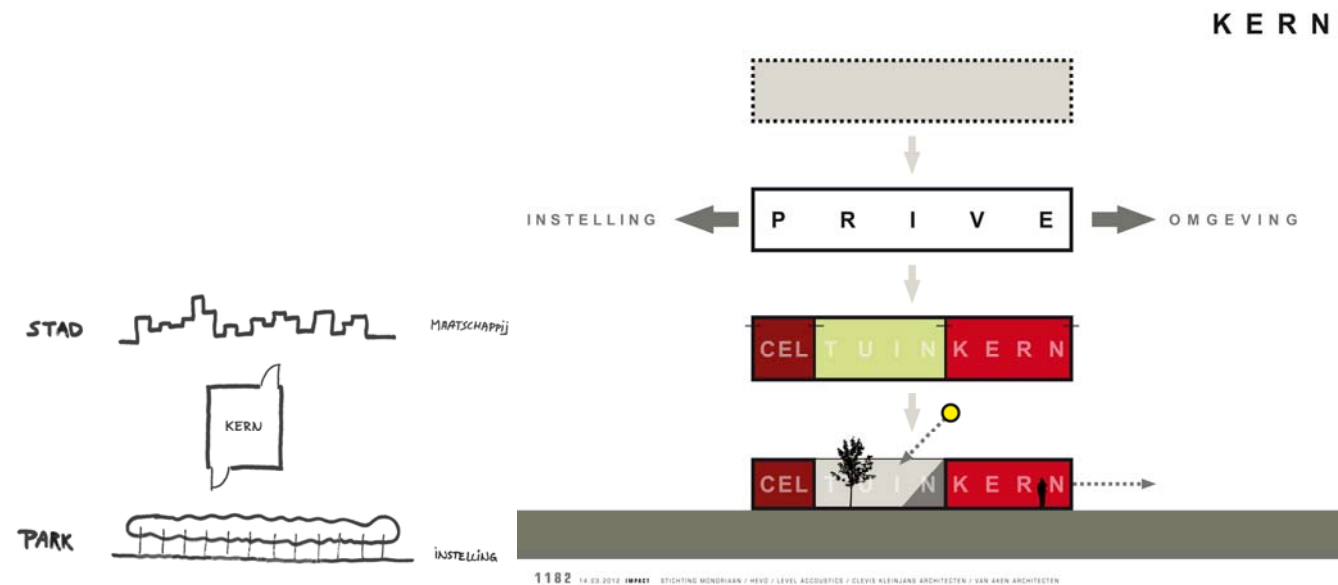

VAN AKEN ARCHITECTEN, CLEVIS KLEINJANS ARCHITECTEN, STICHTING MONDRIAAN, HEVO, LEVEL ACCOUSTICS

Het team is op zoek naar een plek op de overgang tussen stad en natuur, tussen veel mensen en geen mensen. Op die overgang bevinden zich persoonlijke units waar cliënten wonen in extreem privé domein: een woonruimte, een verstilde tuin en een cel/meditatiekamertje.

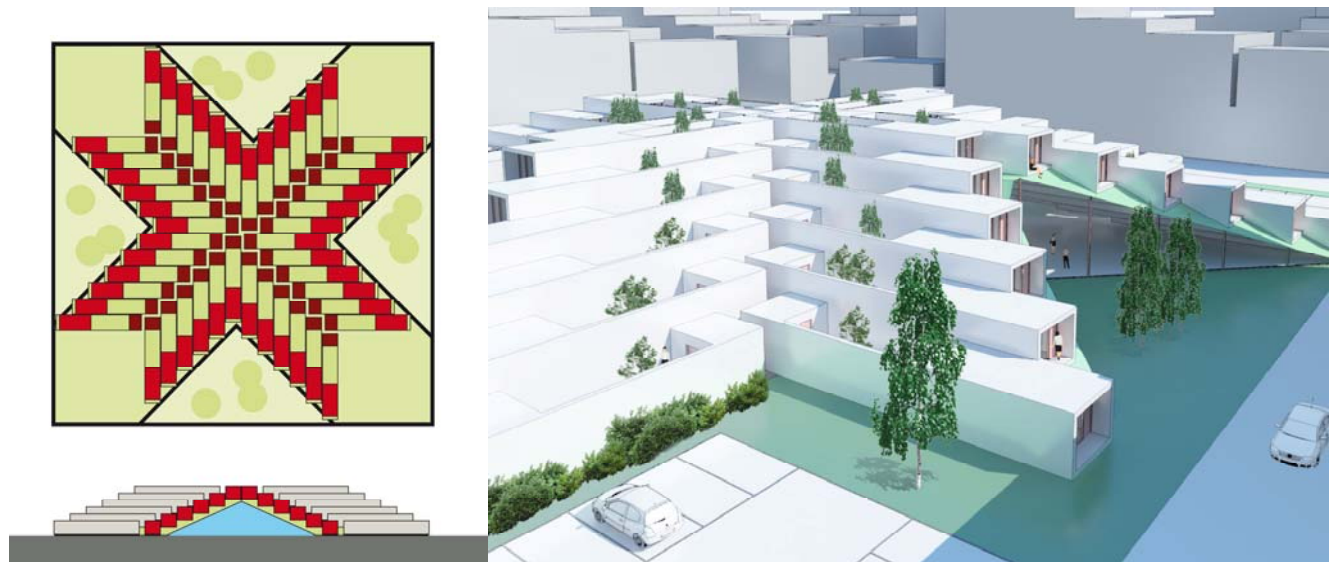
De woning is het actieve domein en de meditatiecel het rustpunt. De cliënt heeft zijn eigen 'eden', een besloten tuin.

Omdat uit gesprekken met cliënten bleek dat deze vaak last hebben van huisgenoten zijn de woonunits extreem introvert uitgevoerd. De woonunits zijn gestapeld, het gemeenschappelijke domein waar de cliënten elkaar kunnen ontmoeten ligt onder de woonlaag.

Afbeelding links: de woonunit op de overgang tussen stad en landschap

Afbeelding rechts: de opbouw van de woonunit uit de cel, de tuin en de woonruimte

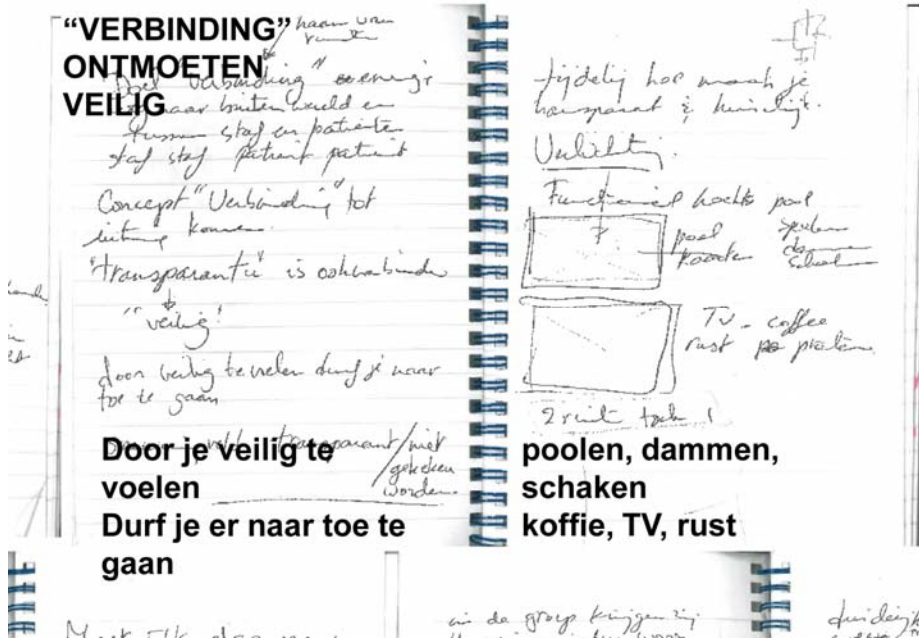
Afbeelding links: gestapelde units boven het gemeenschappelijke domein

Afbeelding rechts: impressie

**VAN ROOIJEN NOURBAKHS ARCHITECTEN I.S.M.
VAN DER HOEVEN STICHTING**

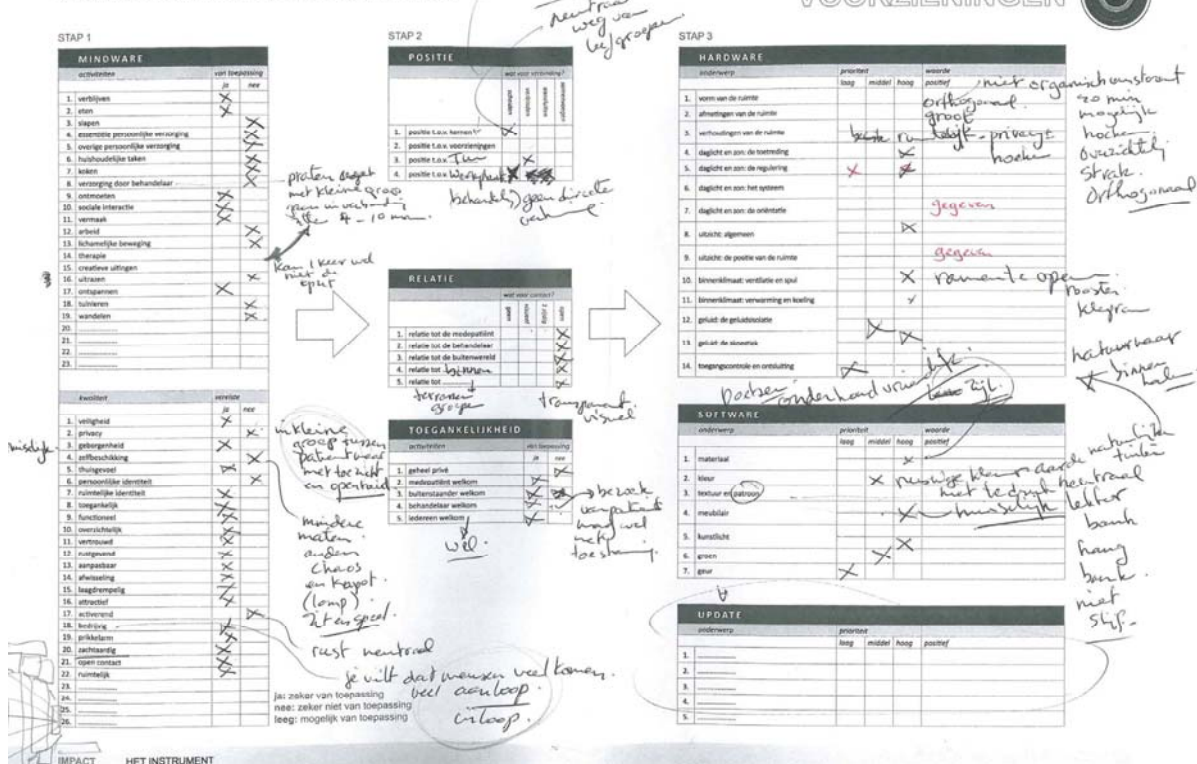
Het team heeft het IMPACT instrument toegepast met het doel een bestaand gebouw (een TBS kliniek) uit te breiden met een goede collectieve ruimte. Er is behoefte aan een transparante ruimte voor ontmoeting die in visuele verbinding staat met de tuin.

In het gesprek met de opdrachtgever waren zowel de matrices als de icoontjes waardevol. Er kon snel een consensus worden bereikt over de uitstraling, vorm en materialisatie van de aanbouw.

Schetsen en wensen van de opdrachtgever

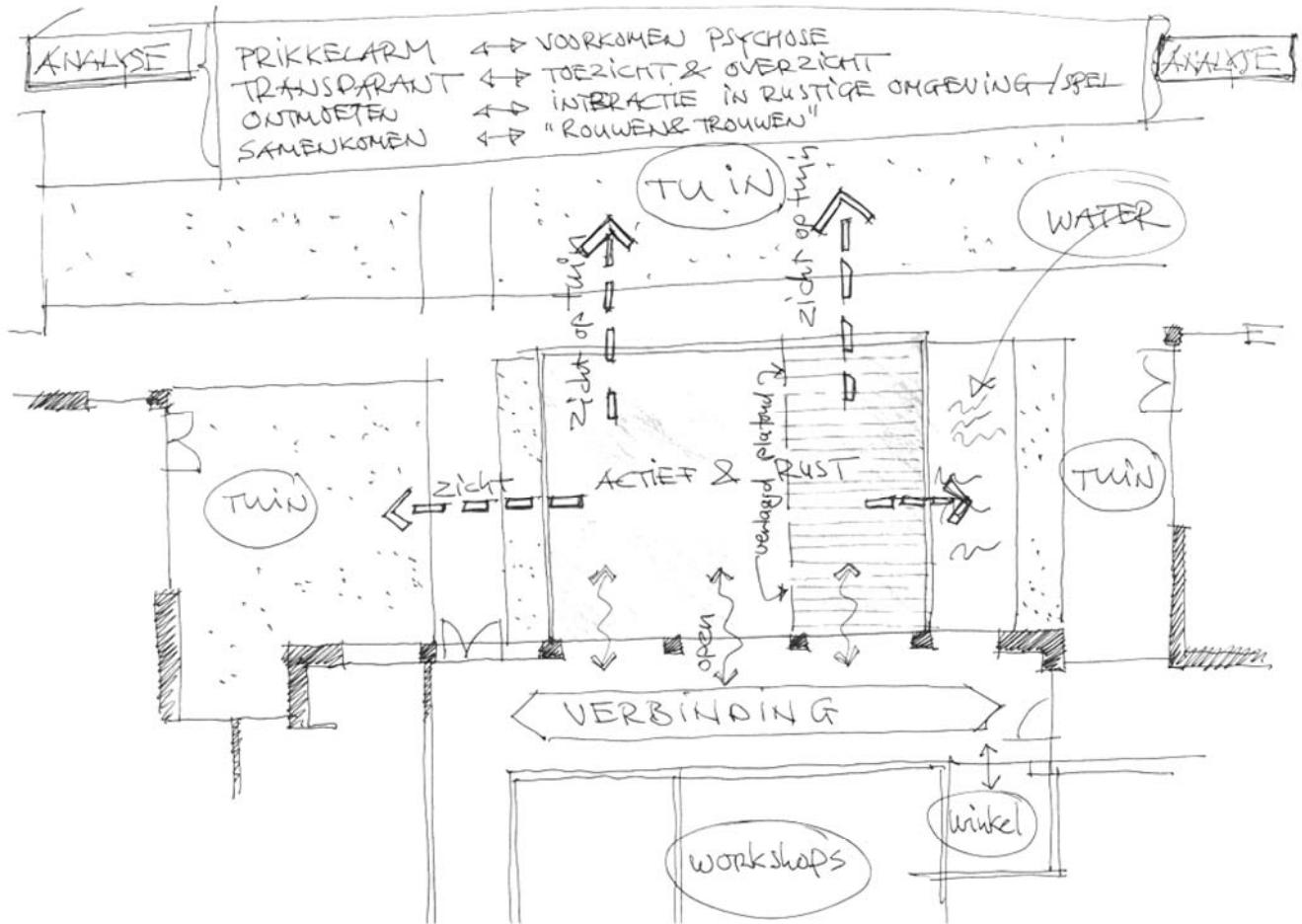
D5. HET IMPACT INSTRUMENT, DE MATRICES VOOR HET ZELF-DOEN-PAKKET

Matrix 'voorzieningen'

Icoontjes die helpen beslissingen te nemen over vorm van ruimte, beleving en zichtlijnen (toezicht)

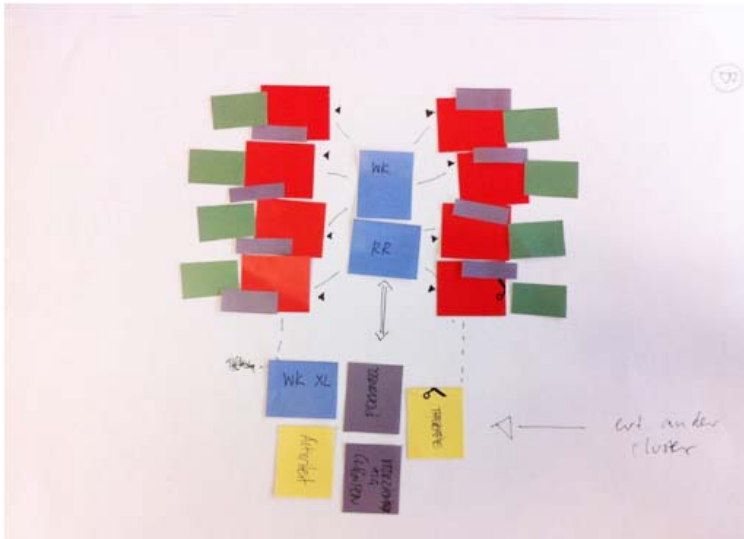
Schetsuitwerking

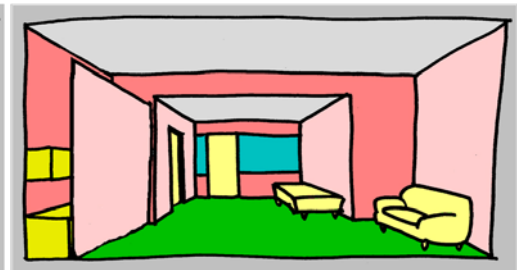
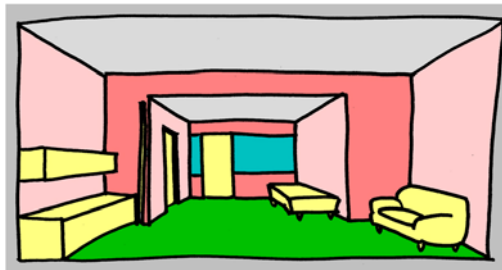
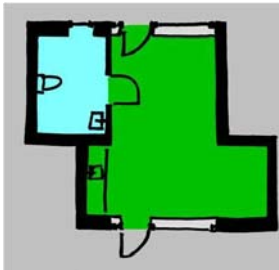
Impressies van de aanbouw, transparant, veilig en prettig

LENTIS, LOC BOUWPOOL, RUIMPLAN ARCHITECTEN, ARCHITECTUUR ATELIER, ELFFERS VAN DER VEEN URBANOVA ARCHITECTEN

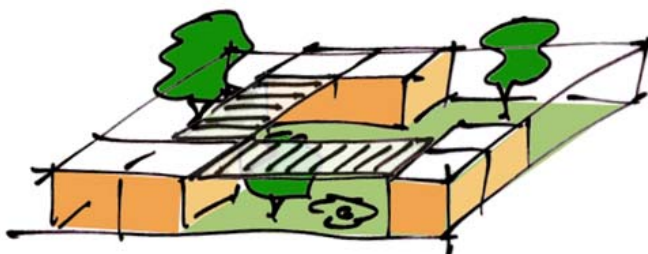
Het team heeft na gesprekken met cliënten en zorgaanbieder Lentis de conclusie getrokken dat het IMPACT instrument idealiter ingezet kan worden in de fase tussen het PvE en het schetsontwerp. Hier kunnen de cliënten de grootste invloed uitoefenen op de bouwplannen. Het instrument moet voor een goede samenwerking met de cliënten nog vereenvoudigd worden om snel met elkaar tot creatieve oplossingen te kunnen komen. In de uitwerking zijn verschillende clusters vormgegeven: een cluster met meer zelfstandigheid voor de bewoners en eigen tuintjes op het dak, een cluster waar de functies dichter iets dichters bij elkaar liggen en een 'alles in een-variant'.

Vlekkenplan voor cluster B, de variant waar de woningen geschakeld zijn maar therapie en actief domein op enige afstand liggen.

Uitwerking van de individuele woning, de kern. Deze is tot op zekere hoogte aanpasbaar.

"de k landseap"
zelfstandig wonen
na kofen

Impressies van de daktuinen

MAS ARCHITECTUUR, MAATSCHAP VENSTER, CLIËNTENBELANG UTRECHT, PLATFORM GGZ UTRECHT

Het team heeft zich vooral bezig gehouden met de allereerste fase van een ontwerptraject: Het ontwikkelen van een zorgvisie. Hier is veel aandacht aan gegeven. Het team heeft geprobeerd een specifiek agogisch concept te ontwikkelen voor de cliëntengroep die de toekomstige voorziening gaat bewonen.

Als voorbeeld is er een agogisch concept uitgewerkt voor een cliëntengroep die gekenmerkt wordt door behoefte aan een structurerend, neutraal en zakelijk klimaat.

Wat als de juiste vorm er eigenlijk niet tussen zit, passen we de persoon aan of de omgeving?

Diversiteit interieur, wensen verschillen per persoon

Werken met de knipvellen

Schetsontwerp

DEELNEMERS

ONTWIKKELING CONCEPT IMPACT-INSTRUMENT

Van Aken Architecten (Branka Vuksanovic, Maarten Castelijns, Maartje van Bavel)

ONDERSTEUNING ONDERZOEK

BNA Onderzoek en Van Aken Architecten

KLANKBORDGROEP

Wouter Kusters, filosoof, auteur

Petra van der Schaaf, onderzoeker bij TNO

Fiona de Vos, omgevingspsycholoog

Eric Huijten, Greiner van Goor Huijten Architecten

DEELNEMERS AAN DE STUDIE

De Architectenalliantie, Emergis

Greiner van Goor Huijten Architecten, GGZ Delfland

Van Aken Architecten, Clevis Kleinjans architecten, Stichting Mondriaan, Hevo, Level accoustics

Van Rooijen Nourbakhsh architecten, Van der Hoeven Stichting

MAS architectuur, Maatschap Venster, Cliëntenbelang Utrecht, Platform GGZ Utrecht

Lentis, LOC Bouwpool, Ruimplan Architecten, Architectuur Atelier, Elffers Van der Veen Urbanova architecten

Dit project is mede mogelijk gemaakt door de donateurs van het BNA Onderzoekfonds: AAArchitecten Den Haag-Ede, Griffioen architecten b.v., Grunstra Architecten Groep BNA.

Bij het samenstellen van dit is getracht alle rechthebbende van beeldmateriaal te achterhalen. Rechthebbenden van beeldmateriaal die desondanks niet zijn genoemd in deze publicatie, worden verzocht contact op te nemen met BNA Onderzoek.

mei 2012

BNAonderzoek

